

וכן הדין כשאין יכול להעיד משום חשש שקר, כגון שנפל לו הנכס בירושה.

ואולם אם נפסל עתה משום קורבה, כגון שנעשה חתנו — נאמנים אחרים לומר זה כתב ידו אפילו אם לא הוחזק הכתב בבית דין, לפי שפסול קורבה אינו מחשש שקר אלא מגורת מלך [שהרי גם משה ואהרן אינם נאמנים להעיד לחותנם], הלכך אין לנו לחוש שמא חתם על השטר שנעשה קרוב. אבל הוא עצמו אינו נאמן לקיים שטרו — שהרי הוא קרוב ופסול לעדות.

א. יש אומרים שאם השטר יוצא מתחת יד העדים, אי אפשר לקיימו אלא אם הוחזק בבית דין תחילה, שבאופן זה אין אומרים 'עדים החתומין על השטר נעשה כמי שנחקרה עדותן בב"ד' (ע' חו"מ מו, לה).

ב. הרשב"א צדד להלכה שקרובים לבעלי הדין נאמנים לקיים השטר [שעדותם מתייחסת לאימות חתימות, אף אם אינם מכירים את בעל השטר כלל], הלכך גם אם נעשה חתנו, יכול לומר זה כתב ידי. אלא שיש לחוש למעשה. וגם בירושלמי נראה שאין הקרובים כשרים לקיים.

ג. יש מצדדים לומר שכל עד 'רשע' הפסול לעדות, פסול משום חשש משקר ולא מגורת הכתוב גרידא. ואין הדבר מוסכם (ע' חו"מ מו וקצוה"ח סקי"ז; קהלות יעקב סנהדרין יז).

רעא. האם בעלי חובות גובים חובם מנכסים שירשם הלווה בקבר והוריש לאחרים?

לכאורה היה נראה מן הסוגיא שבעלי חובות גובים מנכסים שירשם הלווה בקבר והוריש לאחרים, ורק בן בנכסי זקנו הדין שונה, שטוען מכא אבי אבא אני בא, כאמור. ואולם יש אומרים שאין בעל חוב נוטל בראוי כבמוחזק (עתוס' ורשב"א; חו"מ קד, טז וש"ך; משנה למלך מלוה כא, א).
אם מת הלווה ואחר כך מת אבי אמו, משמע מפשט הסוגיה שכיון שאין הבן יורש את אמו בקבר להנחיל לקרובי האב, הוא הדין שאין בע"ח גובים מאותם נכסים. ואולם בהגהות אשר"י לא כתב כן (ופרשו דבריו בפנים שונות).

דין ירושת הבן את אמו בקבר — נתבאר לעיל קיד.

פרק עשירי; דף קס

רעב. מהו גט מקושר? במה נבדל הוא מגט פשוט?

גט מקושר הוא שטר שהחלק העליון שלו (= התורף) תפור או קשור; כותבים שורה ומקפלים אותה ותופרים הקיפול, וכותבים שורה נוספת ומקפלים ותופרים, וכן הלאה — לפחות שלשה קיפולים. ושאר טופס השטר — פשוט (והוא הנקרא 'פשוט שבמקושר').

רש"י ורשב"ם כתבו שמניחים שורה חלקה שעליה מקפלים את השורה הכתובה. ואילו הרמב"ן פרש שמקפל כתב על כתב (ועתוס' והרמ"ה פרש 'גט מקושר' בצורה שונה, ע"ש).

שטר זה מתקנת חכמים הוא שתקנוהו בגט אשה משום כהנים קפדנים שבאותו מקום, שגרשו נשותיהן על נקלה ואין יכולים להחזירן, ותקנו להם גט שהכנתו תאריך זמן שמתוך שוהים בהכנתו תתישב דעתם. ושוב תקנו כן בכל השטרות, כדי שלא לחלק בין גט-אשה לשאר שטרות. והביאו אסמכתאות מן הכתובים לשטר זה.

אפשר שחייבו להשתמש בשטר זה לכהנים, עכ"פ באותו מקום שתקנוהו. ואפשר שלא קבעוהו חובה (עתוס').

שטר מקושר אינו כשר בפחות משלשה עדים, שלא כגט פשוט שכשר בשנים. וכן חתימות העדים מאחוריו ולא מתוכו כבפשוט. ונחלקו אמוראים על מקום החתימה במדויק, כדלהלן. בכתיבת שנות המלך בשטר מקושר, מוסיפים שנה למלכותו, כאילו מלך שנה קודם, שכך מנהג האומה להקדים שנה למלך, ותקנו חכמים לכתוב כן בשטר מקושר, לשנות ככל האפשר מן הפשוט ולעשות בו חילוקים הרבה וחומרות (כדלהלן קסא: וברשב"ם).

לפי דעה אחת צריך לסיים גט מקושר ב'שריר וקיים' [שהרי חתימותיו אינם בתוך השטר], ולדעה אחרת צריך שחתימות עדין כלים בשיטה אחת, משא"כ בגט פשוט, וכדלהלן. נפקותא נוספת: גט פשוט צריך שיחזור מענינו של שטר בשיטה אחרונה, מאחר ואין למדים משיטה אחרונה (כדלקמן קסב). משא"כ במקושר (עתוס' קסא. ד"ה וניחוש).

דפים קס — קסא

רעג. שטר מקושר —

א. איה מקום החתימות בו, ומה הדין כששינה מקומם?

ב. כיצד צריך לעשותו כדי שלא יהא אפשר להוסיף בו דברים או לגרוע?

א-ב. שטר מקושר עדין מאחוריו. ואין חותמים בו מתוכו בסוף השטר, ואף לא מבחוץ כנגד סוף השטר (כדי לשנותו מן הפשוט ככל האפשר. רשב"ם ותוס').

לדברי רב הונא (וכן הלכה. רא"ש), חותמים בין קשר לקשר מבחוץ. וצריך לכתוב בסוף הכתב 'שריר וקיים', לסמן סיום השטר שלא יוכלו להוסיף עליו. כתב 'שריר וקיים' והוסיף דברים ושוב כתב 'שריר וקיים' — פסול. וכן אם יש שם מחיקה ותיקון, באופן שלפי מיקום המחק וגודלו אפשר להסתפק שמא היה כתוב שם 'שריר וקיים' ומחקהו והוסיפו שם דברים — פסול. ואף מחיקה שאין בה חשש זה, צריך לקיימה בשטר [קודם ל'שריר וקיים'], כלומר להזכיר את התיבות שעל המחק.

לרב ירמיה בר אבא, העדים חותמים כנגד הכתב מאחוריו, וחתימתם נעשית בכיוון נגדי מן הכתב [כגון שהיה השטר כתוב לרוחבו, חותמים מאחור לאורכו], ומתחילים כנגד שורה התחתונה, באופן שאם יתנוך מן השטר בתחתיתו, יהא ניכר החיתוך בחתימות העדים שמאחור. [ופרשו רב חסדא ומר זוטרא בדרכים שונות כיצד לעשות זאת; אם ע"י כתיבת 'ראובן בן' בשיטה אחת ו'יעקב' בשיטה אחרת, או אף בלא זה — כאשר העדים כלים בשיטה אחת (ע' בבאורים השונים בתוס').]

לדברי רב ירמיה בר אבא, אין צורך ב'שריר וקיים'. וכן בגט פשוט אין צורך מצד הדין ב'שריר וקיים' עפ"י רשב"ם ותוס'. והרמב"ן צדד בזה אבל מהירושלמי הוכיח שאין צריך. ולהלן (קסב) כתבו התוס' והרא"ש שלפי מה שרגילים עתה לכתוב בכל שטר 'שריר וקיים' — הרי זה מעכב.

דף קסא

רעד. חתימת עדי השטר שמצוין בה שמו הפרטי של העד ללא שם אביו, או שם האב בלבד, או שאר סימונים — מה דינן?

רפח